

„In memoriam” Vass Lajos emléknapi hangverseny

A délután 5 órakor kezdődő hangverseny megnyitóját a *Vasas Művészegyüttes Alapítvány* Vass Lajos Szimfonikus Zenekara tartotta.

Műsororukon Vass Lajos: Magyar Koncert I-II művét adták elő, vezényelt: *Geszti Tamás*

Ezt követően öt énekkar szerepelt, valamennyien Vass Lajos műveit szólaltatták meg.

Debreceni Református Kollégium Kántusa, vezényelt: *Berkesi Sándor és Marczy Ernő*. Műsoron: Örök Úr az Isten; Az Isten a mi reménységünk (46. zs.); Leánykérő (népdalfeldolgozás);

Szlovákiai Magyar Pedagógusok Vass Lajos Kórusa, vezényelt: *Józsa Mónika*. Műsoron: Vass L.– Csontos Vilmos: Hűség; Vass L. – Koncsol László: Biztató.

Vasas Művészegyüttes Alapítvány Vass Lajos Kamarakórusa, vezényelt: *Somos Csaba*. Műsoron: Nocturne; Három betyár.

Vasas Művészegyüttes Alapítvány Vass Lajos Kórusa, vezényelt: *Fügedi Bárd Judit és Kiss Boldizsár*. Műsoron: Varázsének; Körösi Csoma Sándor üzenete.

Vass Lajos Általános Iskola Énekara, vezényelt: *Csádi Nóra*.

Az *Összkar* előadásában felhangzott: Vass Lajos – Jókai Mór: Jövendölés. Vezényelt *Horváth Géza*.

Márkusné Natter-Nád Klára

*

Találkozás Vass Lajossal

Két évtizede, 1992 novemberében hagyta el énekeseit, muzikusait, közönségét *Vass Lajos* zeneszerző, karnagy, népművelő, a Televízió közkedvelt Páva-sorozata révén egy országnyi hallgatóság zenemestere. Ha egyetlen szóval kellene megemlékeznem róla, ez a szó nem lehetne más: *hiányzik*. Hiányzik mindazoknak, akik énekeltek-muzsikáltak a keze alatt, akik gyönyörködve hallhatták műveit és előadóművészi tevékenységének megnyilvánulásait – vagy éppenséggel általa találtak utat a zene birodalmába. Személyiségéből nemcsak tehetség és tudás áradt, hanem a próféta *hite* is. Számára a muzsika nemcsak dallamot, ritmust és harmóniát jelentett. Több volt önmagánál: erkölcsi erő. Eszköze annak az eszményi célnak, melyet Zrínyi, a költő és Kodály, a zeneköltő így fogalmazott meg:

„Csak jobbitsuk meg magunkat, szabjunk más rendet dolgainknak.
Egy nemzetnél sem vagyunk alábbvalók!”

Aligha véletlen, hogy ezek az igék, szárnyra kapva Kodály zenéjén, Vass Lajosban és a Vasas Kórusban méltó és ihletett tolmácsolókra találtak. Ha semmi más érdemük nem lett volna – márpedig hogyan lett volna! – már ezzel az eggyel, ennek az egy műnek a kényszerű tetszhalálból való feltámasztásával is beírták volna nevüket a magyar előadóművészet legújabbkori történetébe. Nem várták meg, hogy „hivatalosan” visszavonják e szókimondó remekmű 1957 utáni betiltását, hanem újra a közönség elé vitték, kiprovokálva, hogy a Hivatal „megfeledkezzen” saját tiltó rendelkezéséről.

Vass Lajost 1949-ben láttam először, Vásárhelyi Zoltán karvezetés-óráinak egyikén, a Zeneakadémia kupolatermében. Elsőéves hallgatóként magam is a növendékek kórusában énekeltem. Elénk lépett egy bajuszos, katonaruhás szép szál szőke legény és olyan szuggesztív *Székely keservessel* lepett meg bennünket, hogy tátva maradt a szánk. Attól a naptól fogva tisztelem – immár hat évtizede.

Később megtudtam: Lajos zeneszerzést meg zenekari karmesterséget is tanul. Hogy Veress Sándortól – akit felelősségtudata külföldre száműzött – épp akkoriban került Farkas Ferenchez – akit felelősségtudata viszont arra kényszerített, hogy itthon maradjon. A karmesterképzőben az akkori koncertélet egyik vezető személyisége, Somogyi László volt a tanára, kinek nevéhez, felejtethetlen Mozart-előadások mellett, megszámlálhatatlan magyar bemutató fűződött. Vass Lajosnak volt hát *mit* tanulnia, volt *kitől* tanulnia. Ha megemlítem korábbi mestereit a debreceni református kollégiumban, Csenki Imrét és Gulyás Györgyöt: tisztán kivehetővé válnak azok a hatások, melyek a fogékony fiatalember egyéniségét kialakították. A debreceni nagy műhelyben elválaszthatatlan egységet alkotott a népdal, a zoltár és a világi kóruséneklés hagyománya, meg a tanítói hevület. És mindennek fölött ott lebegett Kodály szelleme: *A zene mindenkié!*

Hűsz esztendő volt, amikor az a megtiszteltetés érte, hogy furulyaiskolájához Kodály Zoltán írt – azaz – „mondott” – előszót. Huszonkét esztendősen az ország legjobb férfikarának, a Honvéd Művészegyüttesnek karnagya, utóbb – Vásárhelyi Zoltán után – művészeti vezetője lett. Együttessel 1956-ban eljutott Kínáig. Ugyanebben az esztendőben, a Nemzeti Múzeum lépcsőjén, bemutatta a kórusának írt új Kodály-művet, a kor hangulatát annyira kifejező *Nemzeti dalt*. 1957-ben, amikor

a honvédelmi vezetőség lerázta magáról egyetlen győzelmes csapattestét, a Művészegyüttest, Lajos az Állami Férfikar vezetője lett.

1962-ben kérték fel a Vasas Művészegyüttes karnagyi teendőinek ellátására, kezdetben a vegyeskarhoz, 1975-től a zenekarhoz is. Itt ismét alkalma nyílt, hogy ezreket-tízezreket ragadjon magálya a zene birodalmába, akár aktív muzsikusként, akár elragadtatott hallgatóként. Sokan általa ismerték meg az opera- és oratórium-műfaj nem egy remekét. És Szervánszky Endre, Farkas Ferenc, Veress Sándor, Szokolay Sándor nevét – de nemcsak a nevét! És nemcsak határainkon belül. A Csehszlovákiai Magyar Tanítók kórusának élén – a tanítók tanítványait sem hagyva figyelmen kívül – újabb potenciális tömegeket sikerült bekapcsolnia a magyar kultúra áramkörébe.

Volt mondanivalója a jövő nemzedékének, a gyerekeknek is. Zenés mesejátékaival – a leghíresebb köztük *A kiskakas gyémánt félkrajcárja* – iskolát teremtett. A *Röpülj páva* televíziós sorozat műsorvezetőjeként országnyi közönséget énekeltetett meg.

Szövetséges volt minden jó ügyben. 1988-ban, amikor megkísérletem nagyobb közönség előtt felvázolni a *Psalmus hungaricus* sokáig rejtve maradt keletkezéstörténetét és megfejteni napjainkhoz szóló üzenetét: Vass Lajos és a Vasas Kórus magától értetődően és önzetlenül sietett segítségemre a zenei idézetek megszólaltatásával. Lajos még egy Kodály-dal eléneklésére is vállalkozott – ahhoz is volt tehetsége.

1991-ben, amikor az Erkel Ferenc Társaság Varga Imre szép gránit- és bronz emlékművével jelölte meg azt a házat, amelyikben a magyar opera megteremtője meghalt, Vass Lajos és a Vasas zenekar fokozta az avató ünnepség fényét Erkel művek megszólaltatásával. Lajos egy szlovákiai próba és koncert közötti órákra jött haza, hogy szolgálhassa a magyar kultúrát ilyen alkalommal is.

A monumentális Kodály-kórus, a *Zrínyi szózata*, mint említettem, 1956 után a tiltott művek listájára került. Mintha bizony a barométer robbantotta volna ki a vihart. A tilalmat, bő negyedszázad elteltével, csak a Kodály-centenárium évében, 1982-ben sikerült feloldatni. Vass Lajos és a Vasas-kórus, még a „tilalmi időben”, elsőként szólaltatta meg a XX. századi a cappella kórusművészetnek ezt a hasonlíthatatlan remekét. Utoljára 1992. augusztus 18-án, a Magyarok III. Világtalálkozóján, melynek a mű akár mottója lehetett volna. Utoljára akkor és ott hallottam vezényelni Vass Lajost.

Nagy betegen immár, 1992 őszén, Mozart Requiemjének előadását készítette elő Halottak napjára. Vajon gondolt-e rá, hogy mit mondott Mozart a komponálás idején: „Meglátjátok: a magam Requiemjét írom!” Vass Lajosnak sem adatott meg, hogy megszólaltassa Mozart utolsó művét: az előadás már csak *emléke előtt* tiszteleghetett.

Itt volna az ideje, hogy mi, az utókor, elkészítsük a leltárt: mivel is tartozunk Vass Lajos emlékének – és hozzákezdjünk a törlesztéshez. Ma

már a Kőfaragó utcában, emléktábla őrzi valamikori jelenvalóságát, munkásságáról, Berlász Melinda szerkesztésében, könyv is megjelent. Fontos lenne, hogy jelentékeny oratóriuma, Mathias rex és szép Ráday-kantátája meg többi műve, szerves részévé váljon a magyar hangversenyéletnek. Ő, a szerző, már megtette a magáét – most rajtunk a sor megmutatni, hogy méltók vagyunk életének áldozatához. Folytatnunk kell zenére nevelő munkáját – de fel kell fedoznunk a zeneszerző Vass Lajost is. A magunk életét tesszük vele szebbé és gazdagabbá.

Bónis Ferenc

A Magyar Kultúra Napja 2013

Több mint két évtizede ünnepelhetjük országszerte a Magyar Kultúra Napját, azt a napot – január 22-ét – amikor két évszázaddal ezelőtt Kölcsey Ferenc befejezte örökértékű művét a Hymnust, melynek alcíme: „A magyar nép zivataros századaiból” és költője nyolc versszakba foglalva a múlt történelmi színpadára helyezte költeményét.

A korai 19. század felvilágosodó korában mindinkább erősödött az igény, hogy legyen „Néphimnusa” a magyar népnek. 1944-ben pályázati kiírás jelent meg: „...a legjobb népmelódiáért – Kölcsey Ferenc koszorús költőnk Hymnusára ének és zenekarra téve.” A beérkezett 13 jelíges pályaműről egyhangú volt a döntés, „Itt az írás, forgassátok. Érett ésszel jőzön Kölcsey”. Az indoklás: „Kétségen túl, legderekabb, legjelesebb a többiekben kiválólag felülemelkedett...” e mű szerzője Erkel Ferenc volt. A Nemzeti Színházban 1844. júliusában tartott bemutatója után a mű megindult a népszerűség útján. A zenekari elő- és utójáték keretében – a kórus éneke – egyetlen képbe sűrítve a Kölcsey-vers teljes mondandóját, a muzsika szárnyán vált valódi néphimnusszá.

A Magyar Kórusok, Zenekarok és Népzenei Együttesek Szövetsége – KÓTA minden esztendőben – megszólaltatva az énekarok legjobbjait – ünnepi hangversenyt rendez a Magyar Kultúra napján a Néprajzi Múzeumban. A Himnusz közös énekét követően, az ünnepi köszöntőt, a KÓTA, 2013-ban választott új vezetőségének elnöke mondta,

Dr. Mindszenty Zsuzsánna

Tisztelt Hölgyeim és Uraim, kedves Vendégek!

A Magyar Kórusok és Zenekarok Szövetsége nevében szeretettel köszöntök mindenkit. Évezredek hagyományaink, a múltat idéző kulturális értékeink megbecsülése, valamint nemzeti tudatunk erősítése érdekében 1989 óta január 22. a Magyar Kultúra Napja. Bár még addig van két nap, mi most, ezen a vasárnap délelőttön kiváló kórusaink és népzenei együt-